

B e s z á m o l ó

a Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége Pavlov Bizottságának eddigi tevékenységéről.

A Pavlov Bizottság 1953. év elején alakult. Fő feladatköre a pavlovi kutatások összefogása és legmagasabb foku irányítása mindazon területeken, amelyeken Pavlov tanításait érvényre kell juttatni. A Pavlov Bizottság tehát feladatkörén keresztül nemcsak az V., hanem a II. és a IV. Osztálylyal is kapcsolatban áll.

A Pavlov Bizottság munkáját az első évben kétirányban folytatta. Először tájékozódott arról, hogyan használják fel Pavlov tanításait az orvosi, biológiai, pszichológiai és pedagógiai oktatásban az ország egyetemlein és főiskoláin. Megvitatta az összes használatban lévő egyetemi jegyzeteket és tantervezeteket. Befejezésül javaslatot tett a forgalomban lévő jegyzetek közül a legalkalmasabbak használatára /Lissák és Went jegyzet/. Az oktatásügyi miniszterhez intézett felterjesztésben megbíráltta a pedagógiai-pszichológiai oktatás tantervét és javaslatot tett egy új pedagógiai-pszichológiai jegyzet írására a felsőbb idegtevékenységről. Az oktatásügyi miniszter válaszában elfogadta a javaslatok egy részét. Részletes javaslatot az OM felé a Pavlov Bizottság az MTA Elnökségén keresztül fog előterjeszteni.

A Pavlov Bizottság ugyanennek a munkaterületnek a keretén belül tájékozódott a pavlovi terminológia problémáiról és megbízást adott Molnár Imre professzornak rövid szakszótár elkészítésére. A szakszótár elkészült és alkalmasnak látszik a fontos terminológiai kérdések egységesítésére.

A Pavlov Bizottság másik munkaterülete a konkrét kutatások és eredmények megismerésére és segítésére irányult. Munkája első időszakában a bizottság megvitatta a pavlovi kutatások helyzetét hazánkban az élettan, a klinikai szakmák, a gyógypedagógia és a pszichológia területén. Ezeknek a vitáknak alapján a bizottság úgy látta, hogy munkája további folytatásához értékes segítséget kapna Nyíró Gyula és Bárczi Gusztáv professzorok bevonásával. Az Elnökség a bizottság kiegészítéséhez hozzá is járult.

Az elméleti viták után 1953. második félévében a bizottság megkezdte ellenőrző és értékelő tevékenységét is. Programmszerűen minden ülését más intézetben tartotta és ezeken az üléseken főleg az illető intézet experimentális munkásságával foglalkozott. 1953 második félévében a bizottság a helyszínen beszélte meg a budapesti Élettani Intézet, a budapesti Gyermeklélektani Intézet és a budapesti Elme-és Idegklinika pavlovi kutatásait. Ezek a megbeszélések tájékoztatták a bizottságot az intézetek kutatómunkájáról, terveiről, személyi és anyagi nehézségeiről, ugyanakkor segítséget nyújtottak az intézetnek a kutatások folytatásához. Különösen meggyilvánult ez a budapesti Élettani Intézetben, ahol a bizottság határozott állásfoglalására a felső idegtevékenységgel foglalkozó Gerbner Mátyás aspiráns számára Bálint professzor a megbeszélés után asszisztentst biztosított és néhány könnyítést tett munkájával kapcsolatban. A budapesti Elme-és Idegklinikán a bizottság látogatása ösztönzően hatott a fiatal kutatók felé, akik először érezték, hogy az Akadémia bizonyos anyagi támogatáson kívül a számukra rendkívüli módon szükséges erkölcsi támogatást is megadja. A bizottság 1954-ben ezt az ellenőrző és értékelő munkát a budapesti Kórtani és a pécsi Élettani Intézetben folytatja.

A bizottság munkáját támogatta Ádám György aspiráns, aki a leningrádi Pavlov Intézetben dolgozik és 1953-ban a bizottság egyik ülésén beszámolt tanulmányairól és a Szovjetunióban szerzett tapasztalatairól.

A bizottság Pavlov tanításának ismertetésével népszerű fokon is foglalkozott 1953-ban az MSZT-vel közösen nagyszabású Pavlov Kiállítást rendezett a Magyar-Szovjet Barátsági Hónap alkalmával, amely azután bejárta a vidék nagyobb városait is és pl. Szegeden a pavlovi tanokat a nagyközönség előtt ismertető előadásorozat megtartására vezetett. 1954-ben a Barátsági Hónap alkalmával ugyancsak az MSZT-vel közösen magasszínvonalu ismertető előadások tartását vette tervbe.

A bizottság elnöke, Hetényi akadémikus a bizottság két tagjával, Lissák akadémikussal és Nyirő professzorral, valamint egy - felső idegtevékenységgel foglalkozó - aspiránssal résztvett az 1954. januárjában Liposéban megtartott Pavlov munkaértekezleten, ahol Hetényi és Lissák akadémikusok előadást is tartottak és az ottani Állami Pavlov bizottság munkáját is tanulmányozták.

A bizottság munkájában több hiányosság is volt. A bizottság az első időben nem foglalkozott eléggé a hazánkban folyamatban lévő kutatások értékelésével. Ezt csak 1953. második felében sikerült megvalósítani. Elmaradás mutatkozott az elvégzett feladatok ellenőrzésében is. A bizottság pl. nem ellenőrizte a későbbiek során, mi történt az Élettani, vagy Gyermeklélektani Intézetben azoknak a javaslatoknak a nyomán, amelyeket a bizottság tett. Nem sikerült kellő kapcsolatot létesíteni pedagógus körökkel. A bizottság nem foglalkozott a pavlovi tanítások helyzetével a magyar biológia területén. Nem kapott segítséget a Bizottság további egyszerű kivitelű Pavlov-kamrák létesítésében. Ezeknek a fontos kérdéseknek tisztázása az 1954-es munkára vár.

A bizottság 1954-re a következő főfeladatokat tűzte ki:

- 1./ A Magyarországon folyó experimentális pavlovi kutatások, további ellenőrzése és megismerése. /Pécsi Élettani Intézet, budapesti Kórtani Intézet, stb./
- 2./ Az eddigi intézettelátogatások és megbeszélések nyomán tett javaslatok végrehajtásának ellenőrzése.
- 3./ Munkaértekezlet megtartása a pavlovi kutatások magyarországi helyzetének összefoglaló értékelésére és a kutatásokkal kapcsolatos problémák, valamint a további tervek megbeszélésére.
- 4./ A pavlovi tanítások alkalmazásának megbeszélése és erre vonatkozó javaslatok tétele a hazai pedagógia és biológia terén. E téren a Pavlov bizottság megfontolandónak tartaná - Keletnémet mintára - külön Pedagógus Pavlov-bizottság alakítását. Előbb azonban még próbát tesz fiatalabb, a pavlovi tanokat jól ismerő pedagógusok aktiválásával.
- 5./ A magasnívóju ismeretterjesztés terén segítség nyújtása szükség szerint az MSZT és a Társadalmi és Természettudományi Ismereteket Terjesztő Társulat számára.

1954. február hó elején az MTA vendégeként hazánkba érkezett N.P. Tatarenko professzornő, a tudományok doktora, aki minden bizonnyal értékes segítséget fog nyújtani a Pavlov Bizottság további munkájához.